

Hledání jednotky mluveného projevu: replika, výpověď, promluva¹

JANA HOFFMANNOVÁ – MARTIN HAVLÍK

Při sledování odlišností syntaktické a textové výstavby psaných a mluvených projevů bylo mnohokrát konstatováno, že jednotkou mluveného projevu nemůže být *věta*. Starší syntaktické teorie postupně nabídly celou řadu termínů a vymezení syntaktických a textových jednotek, na které je dnes možno v různé míře reagovat nebo na ně navazovat.² Přestože pozornost dlouho poutala především segmentace projevů psaných, už u autorů generace Karcevského nebo Vinogradova se objevila distinkce, kterou můžeme v zásadě chápat jako distinkci jednotky languové a parolové: rozlišení věty, resp. *propozice* (jako gramatické struktury založené na predikativním syntagmatu) na jedné straně a *fráze* (později *výpovědi*) jako jednotky komunikační a intonačně-syntaktické (řečový úsek mezi dvěma pauzami), resp. intonačně-významové, která je „funkcí dialogu“. V české a slovenské lingvistice navíc záhy zkomplikoval situaci pojem *promluva*: např. Mathesius doporučoval chápat větu jednak jako abstraktní syntaktický vzorec, jednak jako konkrétní individuální promluvu. Promluva v mluvené řeči se podle něho dělí na *promluvové celky* ukončené konkluzivní kadencí.

Také další generace pražských syntaktiků (Dokulil, Daneš, Hausenblas, Hrbáček) považuje větu za typizovanou gramatickou jednotku se systémovými rysy, jejichž abstrahováním vzniká *větný vzorec*; konstitutivním znakem věty je *verbum finitum*. Naproti tomu výpověď pro ně představuje minimální komunikační jednotku, nejmenší situačně zakotvený projev (promluvový celek), uzavřený po stránce intonační (koncovým signálem), mající gramatickou formu větnou nebo nevětnou, v obsahové/významové výstavbě členěný na východisko a jádro. Daneš později celou soustavu ještě symetricky doplnil: *větný vzorec* ← *věta* : *výpověď* → *výpovědní událost* (definovaná ale jako „konkrétní individuální promluva“!).

Této čtveřice se přidržuje i J. Nekvapil (c.d.); větu pokládá za pojem formální, výpověď za pojem funkční. Podle M. Hirschové (2013) je věta „abstraktní systémová struktura s predikátem“ a výpověď „její konkrétní realizace v promluvě“. „Výpovědní událost“ od výpovědi nijak pregnantně nerozlišuje. Důležitá je ještě Danešova zmínka o tom,

¹ Příspěvek byl zpracován v rámci projektu č. 15-011165 (*Syntax mluvené češtiny*), podporovaného Grantovou agenturou ČR.

² Užitečný přehled různých přístupů, o nějž se v úvodu tohoto příspěvku opíráme, publikoval na Slovensku J. Nekvapil (1987).

že věta vykazuje systémové rysy gramatické a výpověď systémové rysy negramatické. Podobně Hirschová uvádí, že je třeba zkoumat systémové rysy výpovědi, inklinující k pravidelnosti; a že výpovědní události ve spontánních mluvených projevech vykazují modifikace těchto systémových jevů. Tato snaha o hledání určitých pravidelností je ostatně i motivací našich výzkumů.

Pokud se přikloníme k *výpovědi* jako základní jednotce mluveného projevu a chápeme ji jako strukturně (syntakticky), významově (obsahově) a prozodicky (zvukově) uzavřený celek, užitý v konkrétní komunikační situaci, je otázka, nakolik tuto strukturní (syntaktickou) uzavřenost vztahovat k pozadí věty, systémové gramatické struktury založené na predikaci. Výpověď v mluveném projevu samozřejmě může mít formu nevětnou a neslovesnou; a zřejmě není na místě ani zavádět sem kategorie jako *větný ekvivalent*, *větný fragment* – ale ani *věta neúplná*, či vůbec *elipsa*. V dialogu přece může být i maximálně redukováná odpověď (strukturně závislá na otázce) plnohodnotnou výpovědí, aniž bychom ji hodnotili jako „neúplnou“, „eliptickou“, jako „ekvivalent“, „fragment“ apod. (podle Thompsonové et al., 2015, je taková neúplná odpověď na (doplňující) otázku dokonce odpovědí *preferovanou*). Z hlediska interakčního zapojení takto chápaných výpovědí vzbuzují pochybnosti i další termíny jako *parenteze*, *osamostatněný člen* atd. (vztahované dosud především k syntaxi projevů psaných). A totéž platí o *parcelaci*, které věnoval řadu svých starších prací opět J. Nekvapil (1984, 1985, 1991 aj.). Z jeho analýz vyplývá, že parcelace (jako výsledek analytického procesu a záměrné stylizace) se nepřipravených mluvených projevů vůbec netýká; naopak zcela přirozeně a hojně se v nich vyskytuje *kompletace* – protějšek parcelace spojený se spontánním, nezáměrným syntetickým procesem dodávání, doplňování.³

Při zkoumání statusu výpovědi vzhledem k členění dialogu vstupuje do hry další základní jednotka dialogu – *replika*: v pojetí konverzační analýzy souvislý mluvní celek, který je tvořen jedním účastníkem rozhovoru, jenž při jeho produkci nebyl vystřídán jiným účastníkem (srov. Havlík – Zaepernicková, 2016; Nekvapil – Havlík, v tisku). Hranice dialogických replik a výpovědí nemusí být totožné, vztahy těchto jednotek jsou komplikované, je třeba počítat s vícevýpovědními replikami (ty jsou poměrně běžné) i s vícereplikovými výpověďmi (ty tak časté nejsou, v zásadě se jedná o přerušenu a následně dokončenou výpověď; dále by to mohly být výpovědi kooperativně vytvořené více mluvčími, či případy kompletací po replice komunikačního partnera).

Výše jsme uvedli, že u výpovědi předpokládáme uzavřenost syntaktickou,

³ O parcelaci lze v mluveném projevu uvažovat pouze jako o záměrné rétorické technice (zdůraznit řečené, zapůsobit na adresáta). Příklad: *koupil jsem si kolo (PAUZA) za sto padesát tisíc (PROJEVY ÚDIVU)*.

významovou a prozodickou. Toto třetí kritérium, tj. ohraničení zvukovými předěly, ale nemusí být nutně splněno. V rozhovoru se stává, že jeden mluvčí mluví příliš dlouho, že pronáší vícevýpovědní repliku, vede téměř monolog; přitom ale jednotlivé výpovědi neuzavírá intonačním „koncovým signálem“, nýbrž stále naznačuje pokračování.⁴ V takovém případě se jeho partner pokouší dostat se ke slovu, převzít repliku – ale nesnaží se aktuálního mluvčího přerušit v jakémkoli okamžiku (kdekoli), nýbrž právě na hranicích syntakticko-významových celků, tedy výpovědí. Výpověď tak může být „ukončena“ i prozodií, která projektuje pokračování repliky další výpovědí; rozhodující je ale ukončenost syntakticko-významová, jež umožňuje přerušení.

Historie utváření vztahů mezi pojmy *věta* a *výpověď* v české lingvistice je velmi bohatá a zde jsme ji mohli jen velmi stručně naznačit; a podobně není možné tu rekapitulovat ani historii pojmu *promluva*, výrazně prosazovaného především pracemi V. Skaličky (1937 aj.). Např. u Doležela (1960, s. 10 aj.) je promluva definována jako „sémanticky uzavřená, relativně samostatná jednotka řeči realizovaná s konkrétním cílem a za konkrétních okolností prostorových a časových jedním mluvčím“. Promluva je tu vlastně chápána jako synonymum repliky; Doležel doslova píše, že „za promluvu je třeba považovat monolog anebo repliku dialogu“. Repliky ve spontánním dialogu ale nemusí být např. „sémanticky uzavřené“ a zaměřené ke „konkrétnímu cíli“. Našemu přístupu k analýze dialogu by proto spíše vyhovovalo chápat např. vyprávění příběhu nebo popis místa jako jednu promluvu – bez ohledu na to, do kolika replik je rozložena. Cílem jednání mluvčího může být žádost, návrh, argumentace – takové jednání bývá ale často uskutečněno prostřednictvím několika replik. Toto pojetí do jisté míry koresponduje s tím, jak rozlišuje Hrbáček (1994) *promluvu* a *promluvení*. Promluvu chápe jako obsahově komunikační jednotku (vyšší než výpověď, obvykle vícevýpovědní; připouští ale i promluvy tvořené jednou výpovědí). Promluvení je „to, co souvisle vyjádří jeden mluvčí“ a „promluva se obvykle realizuje promluvením“, promluva a promluvení ale nemusí splývat. Jedním promluvením se dá realizovat více než jedna promluva (např. když mluvčí uprostřed repliky změní téma) a naopak jedna promluva/výpověď může být realizována více promluvením (např. když jeden mluvčí něco „nakousne“ a druhý dopoví). Vícereplikovou promluvu/výpověď přitom může pronést i jediný mluvčí; i zde, jak píše Hrbáček, „jeden souvislý text přechází z repliky do repliky“.

Ukázka č. 1

⁴ Prozodický „uzávěr“ výpovědi navíc nemusí být omezen na „koncový signál“ v podobě konkluzivní kadence: může jít o komplexnější prozodickou konstelaci zahrnující např. zpomalení tempa řeči, zeslabení hlasu aj.

1. M: no von má ty kamna na- (.) ale to sou- to sou teda mo/nstrkamna co von
2. vymyslel na tu- na- .hh na těch kolečkách\ (0.3) .hh von totiž von s tim
3. vytápí ten kote:l\ když vaří pivo- .hh pak to převezve napojí to normálně
4. n:a rozvod na topení- .hh a topí si jako by v bará/ku\ že jo\ von tam má
5. (.) u- ústřední jako by to[pení/]
6. F: [jo jo:] no:/no\
7. M: a voh[řejvá s-]
8. F: [na nějakej] BAJonet co [tam má určitě] ((se smíchem))
9. M: [vo:- VOHŘEJ]VÁ SI VODU: A (.)
10. [vohřejvá to tady tima:] kamnama pojízdnejma\
11. F: [((smích))]
12. (0.7)
13. M: to je nesku/tečný\
14. F: t- tak tam musim (0.5) tam musim fakt zaject\ °teda\°

Na příkladu rozhovoru dvou kamarádů v pražské hospodě můžeme ukázat:

- a) vícevýpovědní repliku (první replika pronesená souvisle mluvčím M – v přepisu řádky 1 až 5 – zahrnuje minimálně 5 výpovědí)
- b) ale i vícereplikovou výpověď (skládá se ze dvou replik mluvčího M, první replika na řádku 7, druhá na řádcích 9 až 10)
- c) to, že celou řeč mluvčího M v této ukázce můžeme považovat za jednu promluvu (Hrbáčkův „obsahově sémantický celek“, „vyšší komunikační jednotku“): jeho 4 repliky (řádky 1–5, 7, 9–10, 13) jsou silně provázány, druhý mluvčí F vstupuje do rozhovoru minimálně, jeho signály souhlasu (řádek 6) téměř nelze považovat za samostatnou repliku.

A ještě jedna možnost, kterou tu při hledání jednotky mluveného projevu chceme aspoň nadhodit: může být užitečné počítat i s nižšími jednotkami než je výpověď (či případně replika), s jednotkami na úrovni klauze, fráze... (přiléhavý český termín nám tu asi chybí?) Přesvědčení jsou o tom např. autoři *Linear Unit Grammar* (Sinclair – Mauranen, 2006). Jejich jednotka má název *chunk*, vzniká podle autorů reflexí přirozených předělů v proudu řeči a má nejčastěji rozsah 4 – 5 slov. Rozlišují se „chunks“ 1) message-oriented (přispívají k významu sdělení, k rozšiřování sdílených znalostí účastníků rozhovoru) a 2) organisational elements, dělené dále na 2a) text-oriented elements (výrazy spojovací a navazovací, orientátory apod.) a 2b) interactive elements (zaměřené na management interakce: výrazy komentářové, postojové, projevy souhlasu a jiné reaktivní prvky...). Výhodou tohoto přístupu k dialogu je vyprofilování jednotek s organizační, „manažerskou“ úlohou v textu a v interakci. Mezi jednotkami obsahovými („message“) pak autoři dále rozlišují jednotky „nekompletní“ a jejich kompletace, jednotky typu supplement, revision/replacement, adjustment aj.

Dále bychom tu rádi zdůraznili, že jedním z charakteristických rysů všech mluvených projevů je jejich temporalita. Jakýkoli mluvený projev probíhá v reálném (tj. aktuálně probíhajícím) čase. Z této skutečnosti, totiž z toho, že rozhovory nutně probíhají v reálném čase a že tato temporálnost je zásadně liší od psaných textů, vychází *on-line syntax*, za jejíhož hlavního exponenta a propagátora můžeme považovat Petera Auera (2009 aj.). Stručně řečeno, *on-line syntax* se snaží popsat to, jak syntaktická výstavba výpovědí, replik, promluv určitého jazyka slouží temporálním potřebám rozhovorů, jimiž jsou zejména 1) možnost „projektovat“, tj. predikovat, co bude v replice po právě řečeném následovat (jedná se tedy o pohled **do budoucna**); pronese-li např. aktuální mluvčí výpověď, resp. její úvodní část, že *dnes je venku opravdu....*, nebude tato výpověď recipienty chápána jako úplná, a o to do té doby, dokud nezazní jmenná část přísudku (v některých případech, může být tato část nahrazena gestem, třeba poklepáním si na čelo). Tato *projektivita* umožňuje účastníkům rozhovoru, aby se bez velkých pauz a skákání si do řeči vystřídali (to ovšem neznamená, že by projektivita dokázala zcela zabránit tomu, aby mluvčí soupeřili spolu o repliku, tj. mluvili současně).

Gramatická stavba jazyků ale musí mluvčím umožňovat i 2) pohled **do minulosti**. Jak víme, to, co již bylo řečeno, nelze vrátit (nevratnost souvisí s časem); mluvčí ale musí mít možnost a) korigovat, co už řekli, či b) doplnit k předchozím výpovědím zpřesňující, hodnotící či jinou informaci. Oprava či doplnění (kompletace) nejsou v rozhovoru jen záležitostmi mluvčího, ale mohou být také iniciovány momentálními recipienty.

Jako syntaktické prostředky projektivity se uplatňují například:

- spojky a spojovací výrazy
- předložky
- analytický predikát
- predikát verbální složený
- analytické tvary sloves
- předmět a další obligatorní větné členy
- shodný přívlástek.

Srov. např.:

*ale my sme potom to vyrovnali že jo my sme tam dali asi tři góly za sebou
ne ale já když sem byl takle prostě e: v Anglii...*

Tyto typy prostředků ovšem v tomto příspěvku necháme stranou; představíme pouze syntaktické možnosti kompletací a ty vztáhneme k centrálnímu tématu příspěvku, jímž je vymezení základní jednotky mluvených rozhovorů.

V konverzačněanalytické literatuře (či možná lépe řečeno v interakční lingvistice) se

rozlišují dva základní typy dodatků, jejichž rozlišení těsně souvisí se syntaktickou výstavbou: 1. *glue-on* („přílepek“) a 2. *insertable* („vlepek“). Rozdíl mezi nimi spočívá v tom, jak jsou doplněná slova připojena k předchozí, báze výpovědi: v případě přílepků se doplněná slova neocitnou mimo svou syntaktickou pozici, kdežto u vlepků ano, např. *Včera jsem ji k nám pozval. Na oběd.* → *Včera jsem ji k nám pozval na oběd.*, naproti tomu *Svátek už jsme oslavili // babiččin* → *Svátek už jsme oslavili babiččin* (v psaném textu je taková věta těžko představitelná).

Tyto dva typy dodatků se liší i v tom, jakou roli zde hraje prozodie, resp. slovosled. V případě přílepků jsou totiž prozodie a pauzový předěl klíčové pro to, abychom odlišili přílepků od běžné, kontinuální výpovědi. V případě vlepků je klíčovým slovosled. Pokud by přílepků nebyly od báze výpovědi odděleny pauzou a prozodickým předělem/zlomem, jednalo by se o integrální větné členy jedné výpovědi: *Včera jsem ji k nám pozval na oběd.* Přílepků jsou tedy tím syntaktickým jevem, který Jiří Nekvapil v 80. letech označoval jako *kompletace*, resp. v některých případech *parcelace*. Nekvapil ovšem analyzoval psaný text a v něm roli prozodického průběhu, případně i dalších neverbálních prostředků, zastávají diakritika a velká písmena: *Včera jsem ji k nám pozval. Na oběd.*

V případě vlepků je pak zásadní, že dodatek je vyšínut ze své syntaktické pozice tím, že mluvčí jej vskutku dodali dodatečně, přičemž slovosledně by dodaný slovní výraz měl být umístěn někde uprostřed báze výpovědi, resp. před jejím posledním slovem.

A konečně další, třetí možností dodatku k báze výpovědi je „přepek“, tj. prosté nahrazení (*replacement*), od něž lze ještě případně odlišit *opravu*.

Nyní si v krátkosti tyto různé typy dodatků představíme, a to na konkrétních příkladech z autentických rozhovorů.

1. Podívejme se nejprve na případ „přílepků“.

Ukázka č. 2

```
RES: .hh ta:k když sem napsal ňákou recenzi tak mně °m° ty- ty cizí slova
prostě: e:m e: .hh vyškrtával zpochybňoval .hh a dával za ně: e: (0.5)
český který mně prostě přišli bo[hatší\]
TAZ: [°mh° ]
TAZ: °m[hm°]
RES: [.hh]h e: zvukově i: emočně\
```

V prepisu tohoto úryvku vidíme, že respondent ke své předchozí, syntakticky i významově ukončené výpovědi po určité pauze dodal slova *zvukově i emočně*. Nyní nás na

tomto dodatečném doplnění („přílepku“) hlavně zajímá, zda se jedná o jednu výpověď, či dvě.

Když zmíněný Jiří Nekvapil v 80. letech (1985) popisoval *parcelace* a *kompletace* v psaných textech, psal o tom, že v těchto případech se vlastně jedná o dvě výpovědi v jedné větě. Uvažoval tedy o dvou výpovědích. To, že psal o jedné větě, zároveň vystihuje skutečnost, že dodatek (kompletace) v zásadě není eliptickou výpovědí. Vždyť je zřejmé, že v sledované replice respondenta není syntakticky (ani významově) nic vynecháno, nic zde nechybí. Pokud tedy budeme vzhledem k prozodickému předělu mezi báзовou výpovědí a jejím doplněním tuto repliku charakterizovat jakožto složenou ze dvou výpovědí, bude v(y)hodnější v případě dodatku mluvit o tom, že výpověď syntakticky parazituje na výpovědi předchozí (jež je tedy jejím hostitelem), než o tom, že se jedná o eliptickou výpověď. Důležitou roli tu hraje právě pauza mezi báзовou výpovědí a dodatkem, a také prozodický průběh, s nímž mluvčí pronáší závěrečnou část báзовé výpovědi: zda např. zpomalí tempo nebo jinak (např. pohledem na partnera) signalizuje, že ještě neukončil svou repliku, či zda naopak použije ukončující kadenci...

Jedná se tedy o jednu, či dvě výpovědi? Dalo by se zřejmě uvažovat o tom, že je zde jedna výpověď rozparcelována pauzou ve dvě části. Mohli bychom tedy akceptovat možnost, že v případě, že by báзовá výpověď byla prozodicky ukončena, jednalo by se o dvě výpovědi, kdežto v případě, kdy je na konci báзовé výpovědi signalizováno, že mluvčí bude pokračovat v replice, jedná se o jednu výpověď. Jenže pak bychom museli v definici výpovědi připustit, že uprostřed jedné výpovědi se může objevit záměrně vytvořená pauza. A jak bychom pak vysvětlili rozdíl mezi kontinuálně pronesenou výpovědí a výpovědí rozparcelovanou ve dvě části?

Všimněme si dále, že to, co je zde doplňováno, je v zásadě nové réma. Přijatelnější se nám proto zdá tento komunikační jev chápat tak, že v případě dodatku se jedná o novou výpověď, která syntakticky parazituje na výpovědi báзовé.

2. Nyní se podívejme na příklad „vlepu“.

Ukázka č. 3

MAR: voni tam maj potom takovou síť po celý Británii/ **hospod** která je jako levná a ještě navíc jako podporujou jako že ty místní piva **ty ejly**

Vidíme, že neshodný přívlastek *hospod* stojí v tomto případě mimo svou syntaktickou pozici – protože by měl stát bezprostředně za svým řídicím členem (*síť*).

Oproti předchozímu příkladu vidíme rozdíl i v tom, že mezi báзовou výpovědí a

dotatkem není žádná pauza, ba vlastně ani žádný prozodický předěl/šev. Zde asi nelze uvažovat o záměrné parcelaci; první, co nás tu napadne, je, že mluvčí na neshodný přívlastek *hospod* prostě zapomněl a v zásadě učinil syntaktickou chybu. Je to zřejmě tím, že tento přívlastek má svou pozici těsně vázanou ke svému řídicímu členu.

Nicméně, jedná se v případě dodatku *hospod* o samostatnou výpověď, či nikoli? V tomto případě spíše nikoli, pokud by však výpověď *voni tam maj potom takovou síť po celý Británii* byla pronesena s ukončující intonací, klonili bychom se k tomu, že ano.

Zamyslíme-li se nyní nad tím, jak jsou různé větné členy připojovány, je zřejmé, že přívlastek shodný může být dodán jen v postpozici ke svému řídicímu jménu, přestože jeho nepříznačová pozice je většinou a častěji před ním. Ale protože může stát i za ním, může být dodán dodatečně, aniž by to bylo pocíťováno jako závažné narušení slovosledu.

Na české syntaxi je zajímavé právě to, že případy dodatků, které by vzhledem k základnímu, nepříznačovému slovosledu mohly být charakterizovány jako *vlepky*, je díky volnému slovosledu češtiny a aktuálnímu členění možné vykládat jako *přílepky*, např. *já bych se bála (.) strašně // jsou tam ty datle; (.) sušené; (.) e: rozmixované.*

Většinou tedy slova, která jsou dodatečně dodána k bázevé výpovědi, pozměňují její aktuální členění, resp. aktuální členění repliky složené z bázevé výpovědi a na ní syntakticky parazitující výpovědi, v níž je vynecháno téma, protože to je v bázevé výpovědi: *já bych se bála. bála bych se strašně. // jsou tam ty datle. ty datle jsou sušené a rozmixované.*

3. Dále uveďme ještě příklad „přelepku“, tj. **nahrazení (replacement)**:

Ukázka č. 4

MAR a teď tam lítaly a nechaly otevřený dveře a teď zase tam Míra křičel
na na mý děti (.) **na Otakara\ (.) na syna** říká koukej to zavřít ty
dveře\ (.)

Mluvčí zde dvakrát nahradil označení, jímž je referováno k příslušné osobě, aby bylo zřejmé, o kom mluví. A opět: máme tato dodatečná nahrazení chápat jako součást jedné výpovědi, nebo jako dodatečně přidané výpovědi syntakticky parazitující na předchozí výpovědi bázevé? Přikláníme se spíše k druhé možnosti.

Navíc tu jde o prosté nahrazení, nikoli (iniciovanou) opravu; větněčlensky nahrazen je předmět věty, tedy základní větný člen, Právě základní větné členy je takto možno nahrazovat, závislé větné členy je třeba opravovat, přičemž tato oprava je nejprve signalizována, např. *přijdu ve čtvrtek, pardon až v pátek* – není možné říci *přijdu ve čtvrtek, v pátek*, naproti tomu *na mý děti, na Olivera, na syna*, nikoli *na mý děti, pardon na Olivera, e::: tedy na vlastně na*

syna.

4. Příklad na **opravu** (odlišný od pouhého nahrazení) uvádíme před závěrem:

Ukázka č. 5

FAN: .hh ta štrnácka taky byla za vosumatřicet\
MAR: no: a to eště [jde no ale=
FAN: [v tom=
MAR: =tady sou] drahý
FAN: =Pivovarskym]
MAR: ale i na tý Palmě jako tam ta[ky sou-]
FAN: [v tom Ji]homěstskym\

Závěr: V příspěvku, který je součástí rozpracovaného grantového projektu, jsme se snažili ukázat problémy týkající se členění mluvených projevů (především dialogických). Při řešení těchto problémů narážíme na potíže s jednotkami všeho druhu, od nejrozsáhlejších (koncept *promluvy*, zatížený nejrůznějšími přístupy) až po ty nejnižší. Zde jsme věnovali pozornost hlavně nejednoduchým vztahům mezi výpovědí a replikou a tomu, jak jsou tyto vztahy ovlivňovány procesy kompletace (doplňování, dodávání), případně parcelace. Otázkou zůstává, zda mají být (resp. kdy mají být) dodatky považovány za samostatné výpovědi. Pokud bychom připojený dodatek pojímali jako součást báze výpovědi, museli bychom připustit i to, že uvnitř jedné výpovědi může být výrazný prozodický předěl, tj. pauza, případně i prozodické ukončení výpovědi (před dodaným novým rématem). Tato skutečnost ovšem odporuje známým definicím výpovědi, kdy je intonační ukončení možné jen na konci výpovědí. Kloníme se proto spíše k tomu, že dodatky chápeme jako specifické výpovědi, které syntakticky parazitují na předchozí, báze výpovědi. Záleží ovšem na typu syntaktických vazeb mezi dodatkem a báze výpovědi, na umístění prozodických předělů a na celkovém slovosledném uspořádání.

LITERATURA

- AUER, Peter: On-line syntax: Thoughts on the temporality of spoken language. In: Language Sciences, 2009, roč. 31, s. 1 – 13.
- DOLEŽEL, Lubomír: O stylu moderní české prózy. Praha: Nakladatelství ČSAV 1960. 219 s.
- HAVLÍK, Martin – ZAEPERNICKOVÁ, Eliška: Vzájemné ovlivňování prozodie a syntaxe v překryvech replik. In: Naše řeč, 2016, roč. 99, s. 33 – 44.
- HAVLÍK, Martin – NEKVAPIL, Jiří (v tisku): Replika. In: Nový encyklopedický slovník češtiny.
- HIRSCHOVÁ, Milada: Syntax výpovědi. In: Kapitoly ze syntaktologie češtiny. Studie k moderní mluvnici češtiny 7. Ed. M. Hirschová – O. Uličný. Olomouc: Univerzita Palackého 2013, s. 103 – 126.
- HRBÁČEK, Josef : Nárýs textové syntaxe spisovné češtiny. Praha: Trizonia 1994. 134 s.
- NEKVAPIL, Jiří: On the asymmetry between syntactic and elementary textual units. In: Text and the

- Pragmatic Aspects of Language. Ed. J. Kořenský – J. Hoffmannová. *Linguistica X*, Praha: ÚJČ ČSAV 1984, s. 163 – 205.
- NEKVAPIL, Jiří: A note on obligatory and non-obligatory sentence elements from the viewpoint of text analysis. In: *Linguistica Generalia IV, Philologica 1*, AUC, Praha: FF UK 1985, s. 63 – 68.
- NEKVAPIL, Jiří: Historiografické poznámky k problematice věty a výpovědi. In: *Jazykovedný časopis*, 1987, roč. 38, s. 60 – 78.
- NEKVAPIL, Jiří: The syntactic processes of parcellation and supplementation and their results: parcellated formations and supplemented formations. In: *Neue Fragen der Linguistik. Bd. 1*. Ed. E. Feldbusch – R. Pogarell – C. Weiß. Tübingen: Max Niemeyer Verlag 1991, s. 329 – 333.
- SINCLAIR, John McH. – MAURANEN, Anna: *Linear Unit Grammar. Integrating speech and writing. Studies in Corpus Linguistics 25*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins 2006. 185 s.
- SKALIČKA, Vladimír: Promluva jako lingvistický pojem. In: *Slovo a slovesnost*, 1937, roč. 3, s. 163 – 166.
- THOMPSON, Sandra A. – FOX, Barbara A. – COUPER-KUHLEN, Elisabeth: *Grammar in Everyday Talk: Building responsive actions*. Cambridge: Cambridge University Press 2015. 356 s.